

Beekdalvenen, te herstellen ecosystemen bij uitstek

Redactioneel

Eén van mijn eerste taken bij Staatsbosbeheer in Noord-Brabant was het schrijven van een pleidooi voor de Raad van State voor het intact laten van de samenvloeiing van Keersop en Dommel, in plaats van deze te reguleren ten behoeve van de landbouw. Het was 1976 en we verloren. De tijd was er niet rijp voor. Later in datzelfde jaar, tijdens de eerste echt droge zomer, stroomde het water van de ene regenbui die in Noord-Brabant viel direct naar de Maas. Er was geen stuw, geen meander en geen beekmoeras om het water af te remmen.

Beken zijn per definitie het laagste deel van landschap. Het zijn complexe ecosystemen. Tot vrij ver in de vorige eeuw traden beken regelmatig buiten hun oevers, maar in de ruilverkavelingen werden ze gereguleerd en genormaliseerd. Bovengenoemde periode, eind jaren '70, luidde wel het einde in van een lange ontwikkeling waarin beeksystemen actief werden omgevormd tot 'afvoergoten'. Veel later werd ook begonnen met beekherstel. Nu worden meanders opnieuw aangelegd, beken mogen plaatselijk weer overstromen en moerassen, beekdalgraslanden en beekbegeleidende bossen worden hersteld. Op een aantal plaatsen wordt de intensieve landbouw uit het inzijsgebied geweerd. Daar gaat het weer de goede kant op.

Het was niet zo moeilijk om deze complex systemen te versimpelen tot afvoerkanalen, maar het vergt kennis, tijd en inspanning om beeksystemen in de oude toestand terug te brengen. Er is geen voorbeeld en geen standaardoplossing. Inmiddels is veel kennis opgebouwd, maar het blijft een proces van experimenteren wat wel en wat niet werkt. Het moeilijkst is het om opnieuw beekdalvenen te laten ontstaan, zoals die er nog zijn in het oosten van Europa. Het gaat hier namelijk om processen op zeer lange termijn, die ondersteund moeten worden door beleid en beheer. En beleid, maar ook beheer, kent meestal een kortere tijdsspanne.

Dit nummer van LANDSCHAP presenteert de stand van zaken rond beekdalherstel in Nederland en België en de huidige kennis van processen in beeksystemen. Wat is de weg terug naar een compleet beekstelsel, inclusief beekdalvenen? Er liggen veel vragen. De antwoorden beginnen veelal met het terugdringen van vermesting, de mogelijkheid van herstel van kwel, het vasthouden van water door de vegetatie en de gevolgen daarvan.

Dit themanummer is gefinancierd door het OBN-kennisnetwerk Beek en Bron. De auteurs laten zien welke kennis over beekdalvenen de afgelopen jaren onder de vlag van dit netwerk is opgebouwd. De themaredactie bestaat uit Rudy van Diggelen, Philippine Vergeer, Ralf Verdonschot (OBN), Geert de Blust, José van Diggelen en Rob Jongman (redactie LANDSCHAP).

Ten slotte een redactiewijziging. Rob Jongman trekt zich terug uit de redactie van LANDSCHAP. We verwelkomen Wim de Haas als nieuw redactielid.

ROB JONGMAN, REDACTIE LANDSCHAP

Cover **Mark van Veen**.
Beekdal in een onveranderd
landschap. Het Drentse
Aa-gebied met hier het
Oudemolensche Diep ademt
de sfeer van lang geleden.